

Kommunenes bruk av kraftfond til medlemskontingent

1. Innledning

Det har vært reist spørsmål fra medlemskommuner i USS om kommuner med kraftfond kan bruke disse til betaling av medlemskontingenten til USS. USS har sett nærmere på det regelverket som gjelder for slike kraftfond, herunder vassdragsreguleringsloven §§ 14 og 17 og EØS-regelverket om statsstøtte.

Det er USS sitt syn at kommunale midler fra kraftfond, næringsfond eller hjemfallsfond ligger innenfor de bredt angitte formål som gjelder for slike fondsmidler *og at medlemskontingent om ønskelig kan dekkes av slike fond.*

2. Adgangen til å bruke kraftfond til betaling av medlemskontingent i USS.

Bruk av kraftfond til medlemskontingent i interesseorganisasjoner slik som USS er ikke omtalt i departementets rundskriv. Det følger av standardvedtektene for bruk og forvaltning av kraftfond sin formålsbestemmelse at midlene fortrinnsvis skal brukes til næringsformål som bedriftsstøtte, tilrettelegging for næringsutvikling, stedsutvikling og annen type utviklingsarbeid samt kommunale investeringer i varige driftsmidler.

3. Innledning

Dette notatet beskriver hva en kommune kan benytte konsesjonsavgifter, konsesjonærs betalinger til næringsfond og hjemfallsfond til.

Retten til konsesjonsavgifter følger av vassdragsreguleringsloven § 14 der det fremgår at det i «*konsesjonen*» skal «*settes som vilkår at det skal betales en årlig avgift*» til kommunen. Videre skal «*avgiften*» settes i et fond som anvendes etter bestemmelse fra kommunestyret. Midlene skal «*fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet*»

Det kan også settes vilkår om at «*konsesjonæren yter tilskudd til et fond*» som fremmer ulike formål gjennom et «*passende engangsbeløp eller ved årlige utbetalinger*» jf. vregl. § 17. Et av disse formålene er «*næring i kommunen*» etter bestemmelsen bokstav c. Videre fremgår det at «*For næringsfond gjelder tilsvarende regler om administrasjon som for konsesjonsavgifter, jf. § 14 sjette ledd annet og tredje punktum, syvende, åttende og niende ledd, så langt de passer*». Reglene for bruken av konsesjonsavgifter og fond til næring i kommunen er altså de samme.

Når konsesjonstiden for et vannfall med anlegg utløper skal inntil en tredjedel av anleggets verdi tildeles de kommunene der vannfallet, kraftverket eller tilhørende reguleringsanlegg er lokalisert jf. vannfallrettighetsloven (tidligere industrikonsesjonsloven) § 11. Stortinget fastsetter verdien av anlegget, hvordan andelen skal fordeles mellom kommunene, og kan vedta at midlene utbetales i form av et fond. Dette fondet, sammen med den årlige avkastningen, utgjør det som kalles hjemfallsfond.

Kommunal- og regionaldepartementet nå Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) har utgitt en rekke rundskriv som er ment som et redskap for at kommunene skal oppfylle lovens krav ved bruk av konsesjonsavgifter, næringsfond og hjemfallsfond (kraftfond). Det siste rundskrivet H 1/11 har vært gjeldende siden 1. januar 2012. Det er sammen med rundskrivet utformet standardvedtekter for bruk

118417-38/2025-09-11 USS - Bruk av konsesjonsavgifter

og forvaltning av kraftfond. Etter den tid har det vært gjort en rekke endringer i vassdragsreguleringsloven, industrikonsesjonsloven og i EØS-regelverket. Det er dermed flere steder i rundskrivet vist til feil lovbestemmelser. Det kan også være tilfeller der rundskrivet ikke gir uttrykk for gjeldende rett. Derfor burde departementet kommet med en ny oppdatert veileder for kommunenes bruk av kraftfond.

4. Kommunens bruk av kraftfond

4.1 Formål

Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til næringsformål som bedriftsstøtte, tilrettelegging for næringsutvikling i regi av kommunen, stedsutvikling og andre typer utviklingsarbeid. Midlene kan også brukes til kommunale investeringer i varige driftsmidler.

4.2 Drift

Fondet kan ikke brukes til å dekke kommunens løpende ordinære drift, med unntak for renter og avdrag knyttet til investeringer gjort i tråd med fondets formål. Lønn til næringssjef kan også dekkes. Støtte til bedrifter kan ikke brukes til å betale renter eller avdrag på lån, eller dekke deres løpende drift.

4.3 Støtteformer

Støtte kan gis som lån eller tilskudd. Kjøp av aksjer i private bedrifter bør begrenses til maks 30 % av kapitalen. Unntak gjelder for utviklingsselskap og utleiebygg etablert i kommunalt samarbeid med private.

4.4 Regelverk

All bruk av kraftfond må være i samsvar med regelverket for offentlig støtte i EØS-avtalen. Fondsmidlene skal også forvaltes med lav finansrisiko og høy likviditet.

4.4.1 Statsstøttereglene

Statsstøtte- eller offentlig støtte- er regulert gjennom **EØS-avtalen artikkel 61**, som er gjort til norsk lov gjennom **EØS-loven**. Hovedregelen er at offentlig støtte som vrir eller truer med å vri konkurransen og påvirker samhandelen innen EØS-området, er forbudt.

For at et tiltak skal regnes som ulovlig statsstøtte, må følgende seks vilkår være oppfylt samtidig:

1. Det må innebære en **økonomisk fordel**.
2. Fordelen må være gitt av **statsmidler** eller offentlige midler.
3. Den må være **selektiv**, altså tilgodeser enkelte foretak eller produksjon.
4. Den må gis til et **økonomisk foretak**.
5. Den må **vrir eller true med å vri konkurransen**.
6. Den må kunne **påvirke samhandelen** innen EØS

Vilkårene er kumulative, slik at alle må være oppfylt for at støtten skal anses som en ulovlig støtte i statsstøtterettslig forstand. Det er hovedsakelig vilkåret om hva som er en økonomisk fordel som byr på problemer og det er derfor særlig viktig å vurdere om leveransen gir en økonomisk fordel utover det som følger av markedsmessige vilkår.

Det gjelder videre en rekke unntak og spesialregler for statsstøtte. Kommuner kan for eksempel gi bagatellmessig støtte på inntil 300.000 euro over tre år til hvert enkelt foretak og det finnes støtteordninger for klima- og miljøformål og ved etablering av ny virksomhet. Departementet anbefaler i sitt rundskriv at vedtektene for en kommunes kraftfond retter seg etter reglene om bagatellmessig støtte for de tilfeller der tilskudd anses som offentlig støtte.

4.5 Rapportering

Kommunen må årlig rapportere bruken av fondet til kommunestyret, fylkesmannen og fylkeskommunen.

4.6 Kort om forskjellen mellom kraftfond og hjemfallsfond

Kraftfond opprettes ved innbetaling av konsesjonsavgifter fra regulanter og årlig avkastning på fondskapitalen. Hjemfallsfond oppstår når vannfall ved konsesjonsslutt tilfaller staten, og deler av de hjemfalte verdier overføres til vertskommunene. Begge fondene skal ha vedtekter og brukes til næringsutvikling, men hjemfallsfondet er mer fleksibelt og kan for eksempel benyttes til lån og tilskudd.

5. Adgangen til å bruke kraftfond til betaling av medlemskontingent i USS

USS bistår medlemskommunene i spørsmål om bruk og vern av utmarksområder, bærekraftig næringsutvikling, forvaltningsplaner, rovviltproblematikk og motorferdsel i utmark. Både stedsutvikling og annet utviklingsarbeid til kommunens beste vil være eksempler på bruk av kraftinntekter. Bruk av kraftfond til betaling av medlemskontingent i USS vil derfor ligge innenfor de formål som gjelder for kraftfondene, og slik bruk vil heller ikke støte an mot statsstøttereglene.